

Broj 2., 2015.g.

NASLOVNICA

SADRŽAJ

INTERVJU S POVODOM

KRITIKA

MANIFESTACIJE

... PIF

... Lutkokaz

... [5. Hrvatski bijenale ilustracije](#)

... [Jurčec Kos, K. Povlašteni prostor mašte i vještine](#)

... Osmi GLAZ-B-OS

... Klavirski koncert

... Filmska nagrada LUX

... Seminar mladih kritičara Cluj

ESEJI

MEDUNARODNA

SURADNJA

IZ STRUKE ZA STRUKU

Koraljka Jurčec Kos
Galerija Klovićevi dvori
koraljka.jurcec.kos@galerijaklovic.hr

[Preuzmite katalog u PDF formatu](#)

Zapis o petom hrvatskome bijenalu ilustracije, Galerija Klovićevi dvori, Zagreb, 17.06.2014. - 27.07.2014.

Povlašteni prostor mašte i vještine

Hrvatska bijenalna izložba ilustracije zamišljena kao dvogodišnje predstavljanje radova suvremenih hrvatskih ilustratora u međunarodnome kontekstu, ove je godine (2014.) ostvarila svoje peto izdanje. Od početne ideje o izlaganju izabranih ilustratorskih radova kao osnovne, a ne samo prateće teme (u sklopu retrospektiva, tematskih i monografskih izložaba u reprezentativnim galerijskim prostorima), prerasla je u izložbu koja svake dvije godine okuplja nekoliko stotina umjetnika iz Hrvatske i inozemstva, uključivši likovne kritičare i povjesničare umjetnosti koji se bave ilustracijom i srodnim likovnim disciplinama. Pri tome ustrajemo na organizaciji „okruglih stolova“, susretima umjetnika i muzealaca, organiziramo predavanja, a kontinuirano u sklopu naše edukativne djelatnosti održavamo likovne radionice za djecu i odrasle, koje su poslije prvih godina održavanja bijenala postale međunarodnima, uz prateće dvojezične kataloge.

Raspravljajući s kolegama o mogućoj opsežnoj i valorizacijskoj izložbi ilustracije, o potrebi za takvom izložbom u Zagrebu i Hrvatskoj, umjesto zaključka uvodno smo isticali dugoročnu kvalitetu hrvatske ilustratorske produkcije. Namjera je bila potvrditi ideju od prije desetak godina o potrebi za ozbiljnom, kritičko-znanstvenom valorizacijom i galerijskom prezentacijom ilustracije. Poslije prve godine održavanja hrvatskoga bijenala ilustracije (2006.), postalo je jasnijim da će ciklus izložbi započeti na Gradecu („Hrvatska ilustracija i ilustratori“) zbog broja kvalitetnih umjetnika (slikara i grafičara) i deklariranih ilustratora(ica), uz primjerenu galerijsku prezentaciju, uspjeti prerasti u međunarodnu manifestaciju s određenom dinamikom dvogodišnjeg ponavljanja.

Pri tome smo uzeli u obzir jednako važno djelovanje popularnosti novih medija na područje dječje ilustracije, potrebu za poticanjem knjižne, novinske i reklamne ilustracije, kao i pojedine aktivnosti domaćih nakladnika dječje knjige. Posvetili smo galerijsku pozornost različitim pristupima, likovnim izričajima, kao poticaju za nastanak objavljenih ilustracija, razmatranju raznovrsnih tehnika, formata, a osobito načinima komunikacije s publikom. Osnovna nakana pri navedenom bila je i ostala: otvorenost prema mladima, neafirmiranim ilustratorima, koji nemaju objavljenu ilustraciju u sklopu knjige, udžbenika, slikovnice ili bilo koje publikacije.

„Prvi hrvatski biennale ilustracije“ u Galeriji Klovićevi dvori realiziran je prema kustoskom konceptu u svrhu potvrde kvalitete izložaba iz ciklusa ilustratora i karikaturista održanih u Galeriji Gradec i Kuli Lotrščak u Zagrebu od 2002. do 2004., s ciljem prerastanja u veću manifestaciju, u novome, primjerenijemu prostoru i uz više standarde likovnog postava.

Prve godine održavanja, prvi put uopće u Zagrebu i Hrvatskoj, bijenale je bio posvećen djeci i mladima u skladu s temom „Muzeji i mladi posjetitelji“ koju je Međunarodni savjet za muzeje (ICOM) tada predložio svjetskoj mreži muzeja. Prateći sustavno pravila i organizaciju niza manifestacija u Europi i svijetu, koje trideset ili više godina predstavljaju ilustraciju uspješnim, tradicionalnim bijenalnim ili trijenalnim izložbama, poslije dvije godine intenzivnih priprema, Hrvatsku i Zagreb uklopili smo u mrežu svjetskih izložbi.

„Drugi hrvatski biennale ilustracije“ nadovezao se na temu, iskustva i dosege prve izložbe, kao i na prijedloge samih autora. Za „Drugi hrvatski biennale ilustracije“ usporedba s radovima inozemnih umjetnika postala nam je važnijom, a međunarodni odaziv umjetnika, povjesničara umjetnosti, kritičara i likovnih pedagoga veći. Primjerice, tadašnju slovensku selekciju pripremila je povjesničarka umjetnosti Tanja Mastnak iz Ljubljane. Tako smo, uz dječju ilustraciju, osobit naglasak i opseg izložbe posvetili popularno-znanstvenoj ilustraciji. Tada smo prvi put surađivali s moskovskim udruženjem likovnih umjetnika uz valorizacijski doprinos Olge Ionajtis i Julije Panipartove, te kritički uvodni tekst Georgija Mahašvilija.

U prigodi održavanja „Trećeg hrvatskoga biennala ilustracije“, osvrtom na prethodne dvije manifestacije, željela sam potaknuti likovne priredbe posvećene ilustraciji, karikaturi i stripu u Galeriji Klovićevi dvori i drugdje. Naime, do tad održane manifestacije: 2006., 2008. i 2010., s novim konceptima i novim članovima prosudbene komisije, time i novim zaključcima, rezultirale su kroz prilagodbu specifičnim zahtjevima svake manifestacije novim umjetničkim „trendovima“ proizašlima iz rada ilustratora. Konačno, prešutno „dogodilo“ se određeno nakladničko, te medijsko prepoznavanje najkvalitetnijih mladih autora, koji danas u svojim životopisima obavezno navode skupno sudjelovanje na spomenutim bijenalnim izložbama, uz trajno uspostavljene međunarodne kontakte. Upravo ti kontakti istaknuli su zanimljive teme, kustoska iskustva i potaknuli vrijedne diskusije s određenim nakladnicima i međunarodnim savjetima^[1], što potvrđuje danas pet održanih manifestacija. Cilj proširenja koncepcije na druge teme bio je vratiti dostojanstvo i obnoviti kritičku recepciju novinske i knjižne ilustracije, uz dječju, koja se opet pokazala dominantnom. Nagrađeni autori iz Austrije, Slovačke Republike i Ruske Federacije, odluku prosudbene komisije o ravnopravnoj konkurentnosti za skromne nagrade, dodatno su poduprli. Druga novost dogodila se promjenom zadanog formata – umjesto 700x500 mm, kao garancije umjetničke „slobode“ u većem formatu od tiskarskog, dimenzije novih radova bile su ograničene na 290x220 mm. Financijski uvjetovana promjena pokazala se poticajnom, ne utječući na broj prijavljenih računalno obrađenih ilustracija. Pristigao nam je velik broj crteža i grafika u različitim tehnikama - olovke, tuša, litografije^[2], akvarela, krede i drugih, ne naštetivši umjetničkoj kvaliteti djela uvjetovanih zatraženim manjim formatima. Predstavili smo 206 ilustratora iz Hrvatske, Slovenije, Izraela, Velike Britanije, Austrije, Italije, Slovačke, Mađarske, Bosne i Hercegovine, Francuske, Srbije, Rusije, Bugarske, Irana i Turske. Edukativni sadržaj uvijek nam je bio osobito važan – za treći bijenale posebnu interaktivnu instalaciju za posjetitelje izradili su polaznici „Male likovne radionice“. Veliku nagradu dobila je Alenka Sottler, akademska slikarica iz Ljubljane. Bijelom i crnom temperom na papiru uspjela je u malim formatima dočarati emocije i duhovna stanja čovjeka u današnjem društvu koristeći kreativna načela štukatura i izreza što je slovenski pjesnik Niko Grafenauer inicirao vlastitim stihovima.

„Četvrti hrvatski biennale ilustracije“ okupio je u Zagrebu iznenađujuće velik broj autora iz cijelog svijeta. Osobito nas je obradovao odaziv vrhunskih australskih, čeških, poljskih i urugvajskih ilustratora. Među njima istaknuli su se australski umjetnik Shaun Tan, dobitnik memorijalne „Nagrade Astrid Lindgren“ za 2011., Renáta Fučíková, češka ilustratorica i sudionica simpozija posvećenog ilustraciji u Bratislavi 2011., Iku Dekune japanska ilustratorica koja živi i radi u Pragu, dobitnica „Velike nagrade BIB-a“ 2003., te mnogi drugi. Valja napomenuti da je 2012. zemlja-partner bila Australija, omogućivši nam transport originalnih ilustracija iz Canberre. Povjesničarka umjetnosti Anita Wincenjusz Patyna iz Wroclawa putem osobnih kontakata i mrežnih stranica poljske knjižne ilustracije pozvala je kvalitetne mlade autore iz Poljske na sudjelovanje na našoj izložbi^[3]. Adriana Mora iz Urugvaja, poslije našeg susreta na kongresu IBBY-a^[4] 2010., radila je na promociji izložbe kroz kontakte s urugvajskim umjetnicima, kako bi njihovi odabrani radovi krenuli na dalek i dugotrajan put, iz Montevidea u Zagreb. Pristiglih radova bilo ih je oko četiri stotine, na kraju smo odabrali 105 autora i 270 radova u različitim tehnikama. Među njima ponovo se istaknuo velik broj mladih umjetnika, čiji trenutni profesionalni status nije isključivo vezan uz ilustraciju, niti uz određenu nacionalnu selekciju, međutim, predstavljaju je i dalje izabranim radovima u vlastitome izboru, a s povjerenjem u manifestaciju i likovni postav. Poznati autori stripova te godine bili su zastupljeni ilustracijama poput „Minhenskog dnevnika“ Nedeljka Dragića i Ivce Bednjanca^[5] kroz provjereni izbor ilustracija u formi izložbenog hommagea, kakav smo prije toga pripremili Mladenu Veži. Poziv na sudjelovanje na kongresima koje IBBY organizira svake dvije godine, pridonio je prepoznavanju značajnih pomaka koji se ostvaruju kontinuiranim malim koracima prema cilju multimedijalne izložbe privlačne publici i poticajne mladima. Potiču ih, kroz razmjenu iskustava, na prezentaciju novih ideja i nove načine njihove primjene. Članica prosudbene komisije Ranka Javor u prigodi tadašnjeg žiriranja zapisala je: „Četvrti HBI, s 80 prijavljenih hrvatskih autora, potvrdio je kako interes hrvatskih umjetnika za izložbu ne jenjava. Uz već afirmirane autore, svake godine javlja se i veći broj mladih. Tome je znatno doprinijela koncepcija biennala na koji se ilustratori mogu prijaviti sa radovima koji ne moraju biti objavljeni, a zastupljene su sve vrste ilustracije: dječja, knjižna,

novinska i reklamna ilustracija. Stoga kao važnu značajku HBI treba istaknuti sveobuhvatno sagledavanje i valorizaciju hrvatske ilustratorske scene...”.

Peti put Galerija Klovićevi dvori u Zagrebu otvorila je vrata ilustraciji i pratećim temama vrijedne likovne discipline 2014. godine. Valjalo je stoga podsjetiti na prethodne bijenalne manifestacije međunarodnoga karaktera koje su svake dvije godine otkrivala nove autore, preispitivala naše izlagačke i njihove izražajne mogućnosti. Zaključena je dodjelom „Velike nagrade“ u formi samostalne izložbe. Time je manifestacija dosljedno pratila početni koncept, predstavljala izabrane majstore ilustracije u našoj organizaciji i izložbenim prostorima.

Upoznali smo tako cjelovit opus Svjetlana Junakovića (Hrvatska) 2007., Dušana Kallaya (Slovačka Republika) 2009., Alenke Sottler (Slovenija) 2011. i nedavno, Tomislava Torjanca (Hrvatska), 2013. godine. Na poziv „Monte Librića“ i sajma „Sa(n)jam knjige“ u Puli, tri majstora dobila su novu priliku nagrađene radove predstaviti izvan Zagreba, u Puli u travnju 2014., kao vrijednu najavu Petoga bijenala. „Mali jubilej“, kako je rekao akademik Tonko Maroević, manifestacije koja je osmišljena upravo za Galeriju Klovićevi dvori s ciljem dinamiziranja likovnih programa i postava, pratile su promjene, nove i drugačije interpretacije umjetničkih i kustoskih tema. Smatrali smo vrijednim i važnim istaknuti napore profesora koji prenose iskustvo i znanje studentima – stoga nam je suradnja s Umjetničkom akademijom iz Osijeka 2014. bila drago i korisno osvježanje.

Hrvatski i francuski studenti (njih sedamnaest) zajedno sa svojim mentorima reprezentirali su izabranu temu („Basne“ Jeana de La Fontainea) radovima u olovci, tušu, akvarelu i uz računalnu obradu. S druge strane, selekcija ovogodišnje zemlje partnera I.R. Iran, prema nekim očekivanjima trebala je predstavljati svojevrstu tradicionalnu opoziciju studentskim radovima. Međutim, to nije bilo tako. Predložili smo pogled na suvremenu iransku ilustraciju kreiranu zahvaljujući radu i talentu trinaest mladih iranskih umjetnica (umjetnika) i taj „pogled“ pratio je svjetske trendove. Među ostalim, dva svjetski poznata španjolska umjetnika–ilustratora, prihvatila su naš poziv na sudjelovanje u sklopu natječaja za poticanje mobilnosti koji podupire Španjolsko veleposlanstvo iz Zagreba. Njihovi radovi činili su posebnu cjelinu, te dopunili organizacijske ideje osobnom prisutnošću i angažmanom u sklopu likovnih radionica i predavanja. Kao suradnike i sudionike tih susreta pozivali smo profesionalce na polju izrade ilustracija, odraslu publiku i studente.

Prosudbena komisija (žiri) ovogodišnjega bijenala (2014.) radila je u sastavu: Ranka Javor (voditeljica Hrvatskoga centra za dječju knjigu), Danijela Marković (kustosica GKD), Iva Sudec Andreis (kustosica GKD), Manuela Vladić Maštruko (umjetnica i ilustratorica) s predsjedajućim akademikom Tonkom Maroevićem. Zaključno, odabrali smo 14 država, 88 autora, ukupno 293 rada, te dodijelili priznanja zaslužnim autorima: NediAzimiIranazakolaž, Aliju Boozariju iz Irana za linorez, Dariu Deviću i Hrvoju Živčiću iz Hrvatske za digitalnu ilustraciju, Reki Szabo iz Rumunjske za 3D knjigu i tipografiju, Kaji Kosmač iz Slovenije za ilustratorski doprinos autorskoj knjizi, Mariji Brašnić i Julie Bruant iz Hrvatske i Francuske za mlade umjetnike i promociju studentskih projekata, Dubravki Kolanović iz Hrvatske za umjetnički izraz u knjigama za najmlađe, Marseli Hajdinjak iz Hrvatske za klasičnu ilustraciju bajki za djecu, Zdenku Bašiću iz Hrvatske za multimedijalni pristup i Kamalu Tabatabaei iz Irana za održanu likovnu radionicu.

Prema odluci prosudbene komisije „Veliku nagradu“ 5. bijenala dobio je Zvonimir Balog. Nedavno preminuli dobitnik naše glavne nagrade bio je književnik, pjesnik, prozaik, slikar, grafičar i kipar. Bio je autorom više od 80 knjiga od kojih je mnoge sam ilustrirao. Od 1954. do 1958. godine polazio je slikarski odjel Škole primijenjenih umjetnosti u Zagrebu, radio kao likovni pedagog, a kasnije studirao likovne umjetnosti na Pedagoškoj akademiji u Zagrebu. Imao je vrsne učitelje: Jakova Bratanića, Antuna Motiku, Ivu Šebalja i Mladena Vežu. Poetski slobodno gradio je i slagao likovne elemente pronalazeći motive i materijale u kamenu, betonu, ostacima drveta i odbačenim predmetima. Radoznao i zaigran, u svakom novom radu eksperimentirao je i istraživao „od apstrakcije do figuracije“ govoreći: „onako kako mi dođe“... Niz originalnih i redom nagrađivanih slikovnica predstavlja sintezu njegova likovnog i književnog stvaralaštva: „Veseli zemljopis“ 1983., „Golema mrvica“ 2004., „Zmijice mačkobus i osmeronogi konj“ 2007., „Klekovačke vještice“ 2009. i „Ja konj“, 2013. Ove, 2015. godine, nadamo se predstaviti njegov raskošan talent samostalnom izložbom u prostorima Galerije Klovićevi dvori.

Prateći program odvijao se istodobno u Kuli Lotrščak i u Galeriji s prethodno najavljenim programom radionica i predavanja, među njima: radionica s umjetnikom (Josepom Antonijem) Tassiesom (Penellom) iz Španjolske; radionica s umjetnikom Javierom Zabalom iz Španjolske; predavanje Javiera Zabale „Utjecaj povijesti umjetnosti na suvremenu ilustraciju“; radionica s umjetnikom Kamalom Tabatabaeijem iz Irana.

Važnim i referentnim mjestom kretanja najboljih ilustratora 2014. godine pokazala se Umjetnička akademija u Osijeku pri Sveučilištu Josipa Jurja Strossmayera na čelu s dekanicom prof. dr. sc. Helenom Sablić Tomić. Izbor ilustracija s izložbe „Peti hrvatski biennale ilustracije“ u Zagrebu, predstavljen je u Osijeku na Odsjeku za likovnu umjetnost u listopadu 2014. zahvaljujući doc. Stanislavu Marijanoviću. Rezultat suradnje osječkih i pariških profesora i studenata, podijeljena inspiracija basnama Jeana de la Fontainea, kao polazište za čitanje, crtanje, ili novo-medijsko tumačenje naoko starog ili

nedovoljno popularnog i poznatog teksta, kvalitativno je nadograđen kroz spomenutu izložbenu suradnju.

Izbor izabranih ilustracija predstavljenih ove jeseni osječkoj likovnoj publici doista potvrđuje riječi autora uvodnoga teksta Tonka Maroevića: „...ilustracija je ponajprije kreacija, stvaranje novoga djela i preobrazba idealnih, općenitih i neopipljivih poticaja u tvarnu i mimetički ovjerljivu zbilju kadra, stranice ili lista... Dobrodošla širina asocijativnih niti nekoga teksta izaziva i zahtijeva plodno sužavanje i sabrano okupljanje energetskog crtovlja oko čvršće kompozicijske jezgre. Namjerno ekstenzivna, radijalna i difuzna literarna imaginacija dobiva komplement u strogo definiranoj imaginaciji likovnog čina... Za ilustraciju se doista ne može kazati da se posebno obazirala na evolucijske cikluse ili težila avangardističkim pozicijama, no za uzvrat je više nego ljubomorno njegovala individualne vizije i održala izražajnu napetost oblikovanja. Na izmaku modernističkih strujanja i u klimi tzv. postmodernističkih usmjerenja ona predstavlja dobrodošli kontinuitet čistoće, delikatnosti i jasnoće, maštovitosti i lakoće oblikovanja, povlašteni prostor u kojemu se fantazija i vještina skladno susreću...“^[6]

Literatura:

1. Maroević, Tonko „Jeka pisanog, brazda crtanog/Uz peti hrvatski biennale ilustracije“. U: *Peti hrvatski biennale ilustracije* (ur. Koraljka Jurčec Kos). Galerija Klovićevi dvori, Zagreb 2014., str. 4-5.
2. www.polskailustracijadladzieci.pl/ (posjet 14. veljače 2015.)

[1] Osobito mislim na IBBY, odnosno na Međunarodno vijeće za dječju knjigu.

[2] Koja se posljednjih godina smatra gotovo napuštenom grafičkom tehnikom.

[3] www.polskailustracijadladzieci.pl/ (posjet 14. veljače 2015.)

[4] „International Board on Books for Young People“, Santiago de Compostela, Španjolska

[5] Retrospektiva je održana u Galeriji Klovićevi dvori od 17. 12. 2009. do 28. 2. 2010.

[6] Maroević, Tonko „Jeka pisanog, brazda crtanog/Uz peti hrvatski biennale ilustracije“. U: *Peti hrvatski biennale ilustracije* (ur. Koraljka Jurčec Kos). Galerija Klovićevi dvori, Zagreb 2014., str. 4-5.

Ovo djelo je dano na korištenje pod licencom [Creative Commons Imenovanje-Nekomercijalno 4.0 međunarodna](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/).